

BINNENKRANT

BIJLAGE

ONS HEEM

april-mei-juni 2003

Archeologisch Vlaanderen gekarteerd, voor en door iedereen

Iedereen kent wel de monumentale archeologische relicten uit Egypte, Syrië of Griekenland die talloze toeristische brochures stofferen en wekelijks op 'National Geographic' of 'Liberty TV' te bewonderen zijn. Ze zijn als het ware de spiegel van lang vervlogen culturen, opgefleurd door een exotisch decor en een mysterieuze sfeer. Wat minder geweten is, is dat ook Vlaanderen een dergelijke rijke geschiedenis gekend heeft met een even grote schat aan archeologische bronnen. Nog steeds zichtbare relicten van dit verleden vinden we bij ons echter pas vanaf de Romeinse periode, en het zijn vooral de Middeleeuwen die beter gekend zijn door de bouw van steden, kastelen, kathedralen en kerken, etc. De schaarse nog bestaande structuren die ouder zijn dan deze periodes (gaande tot meer dan vijfduizend jaar geleden) worden daarenboven dikwijls amper of niet ontsloten voor het grote publiek. Het cliché 'onbekend is onbemind' is op dit facet van het erfgoed in Vlaanderen dan ook zeker van toepassing. Precies daarom is het Instituut voor het Archeologisch Patrimonium, in samenwerking met universiteiten, provincies, steden en intergemeentelijke diensten sinds drie jaar bezig met de uitbouw van de zogenaamde 'Centrale Archeologische Inventaris' (CAI). In dit instrument, dat de verschillende partners via het internet met elkaar verbindt, zijn reeds meer dan twaalfduizend archeologische waarnemingen opgenomen en in kaart gebracht: gegevens die resulteren uit opgravingen, veldprospecties, lucht-fotografische opnamen, werfcontroles, toevalsvondsten, etc. In de CAI-databank vinden we dan ook een even breed spectrum aan gegevens terug: sporen van grafheuvels uit de Bronstijd, Romeinse villa's, middeleeuwse hoeves, enkele vuurstenen werktuigen of 'afslagen' uit de prehistorische periodes, ...

Het hoofddoel van deze verzameling van kennis is een beter beheer van het archeologisch erfgoed mogelijk te maken. Zo zullen o.a. mee op basis hiervan belangrijke archeologische sites via beschermingen voor de toekomst bewaard kunnen worden, en kunnen bodemversturende werken beter archeologisch opgevolgd worden door preventief onderzoek. Daarnaast, en omdat archeologie in de eerste plaats een wetenschap blijft, duidt de inventaris ook de lacunes in onze archeologische kennis aan en maakt zo een beter gericht wetenschappelijk onderzoeksprogramma mogelijk. In functie van de opvulling van deze lacunes worden nu reeds een aantal projecten uitgevoerd.

Dat deze lacunes er zijn, hoeft geen betoog. Als we de inventaris bekijken zien we dan ook slechts het topje van de archeologische ijsberg. Daarom is het van belang om alle beschikbare informatie te verzamelen, wat betekent dat de kennis van lokale geschiedkundigen, amateur-archeologen of mensen die bij graafwerken vondsten aantreffen zeker niet mag genegeerd worden. Integendeel, de ervaring leert ons dat voor sommige gebieden of gemeenten de informatie in de CAI zelfs vooral bestaat uit (o.a. prospectie-)gegevens die ons aangeleverd werden door amateur-archeologen. Voor een volledig inzicht in archeologisch Vlaanderen is het dan ook noodzakelijk dat deze goede banden met amateur-archeologen en lokale heem- en geschiedkundigen uitgebreid wordt. Hiervoor werd ondermeer in de eerste plaats een vondstmeldingsformulier ontworpen, dat op het onderstaande webadres kan afgehaald worden.

Voor wat hoort wat uiteraard en nog steeds in de geest van 'onbekend maakt onbemind' zal in november 2003 dan ook een 'publieksversie' van de CAI op het internet aan

geboden worden. Op deze website, waarvan al een demonstratieversie kan geraadpleegd worden op cai.erfgoed.net/cai_publiciek zal informatie over archeologisch Vlaanderen uit alle periodes aangeboden worden. Enkele belangrijke vindplaatsen worden tevens ruimer belicht met illustraties en foto's. Naast een aangename layout en een zo volledig mogelijk beeld van de archeologische kennis in Vlaanderen zal ook het verhalende aspect belangrijk zijn in deze website. Er wordt dan ook gemikt op een zeer ruim publiek en een breed educatief nut. Hierbij zal ook de ontsluiting van het erfgoed aan bod komen, waarbij nuttige adressen zoals te bezoeken archeologische sites, musea, collecties e.d. in kaart gebracht worden. Naast deze digitale 'publicatie' brengt het Instituut voor het Archeologisch Patrimonium regelmatig ook eigen publicaties uit, waarvan het tijdschrift 'Archeologie in Vlaanderen' het meest bekend is. Onlangs verscheen het zesde deel hiervan en nummer VII zal nog in de loop van 2003 het daglicht zien. Hierin wordt lopend of recent uitgevoerd wetenschappelijk onderzoek uit alle Vlaamse provincies beschreven.

U kan dit nummer bestellen door storting van 40 EUR + 5 EUR verzendingskosten (binnenland) op rekeningnummer 091-2226016-89 met vermelding 'Archeologie in Vlaanderen VI'. Stuur daarbij uw naam & adres naar ingrid_intven@hotmail.com of alexis_wielemans@hotmail.com of naar het Instituut voor het Archeologisch Patrimonium, Phoenixgebouw, Koning Albert II-laan 19 bus 5 - 1210 Brussel. Fax: 02/553 16 55.

Meer informatie over de CAI en het vondstmeldingsformulier is te vinden op

<http://www.monument.vlaanderen.be/cai/nl/index.html>

Bijkomende informatie kan ook verkregen worden bij:

Erwin Meylemans,

Instituut voor het Archeologisch Patrimonium,

Phoenixgebouw

Koning Albert II Laan 19 bus 5, 1210 Brussel.

02/553 16 79

Bijkomende informatie in verband met de publicaties van het Instituut kan verkregen worden bij:

Ingrid In 't Ven

Instituut voor het Archeologisch Patrimonium,

Phoenixgebouw

Koning Albert II Laan 19 bus 5, 1210 Brussel.

02/553 16 63

The screenshot shows a web browser window displaying the website 'CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS'. The browser's address bar shows the URL <http://www.monument.vlaanderen.be/cai/nl/index.html>. The website has a dark header with several logos: AML, CAI, ICOMOS, MONA, ENO, Erfgoed Vlaanderen, VCM, and PERTAAL. A vertical navigation menu on the left lists: PROFIEL, STUURGROEP, MEDEWERKERS, PROJECTEN, NIEUWSBRIEF, VONDSTMELDING, DISCUSSIEFORUM, LINKS, and CONTACTPERSOON. The main content area features a large, faint watermark of the number '2'. It includes a central photograph of an archaeological site with a grid overlay. Text on the page describes the 'CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS' (CAI) as an inventory of archaeological sites in Flanders, managed by a GIS system. It mentions the project's official start in May 2000 with various partners, including the Institute for the Archaeological Patrimony, five Flemish provinces, the University of Ghent and Leuven, and the Flemish Government. The goal is to create an internet-based inventory with a database and GIS component.

De tweede Nacht van de Geschiedenis

Dinsdag 23 maart 2004

Op dinsdag 25 maart 2003 werd voor het eerst – met een overweldigend succes trouwens – door het Davidsfonds **De Nacht van de Geschiedenis** georganiseerd. Aan deze ‘nacht’ hebben heel wat heemkundige kringen in Vlaanderen actief meegewerkt. Naar aanleiding hiervan is er een onderhoud geweest tussen Heemkunde Vlaanderen vzw en het Davidsfonds om in 2004 Heemkunde Vlaanderen vzw te betrekken bij de organisatie van de tweede Nacht van de Geschiedenis. Het onderhoud is heel positief verlopen en Heemkunde Vlaanderen vzw neemt hierbij dan ook haar rol op als vertegenwoordiger van de heemkundige kringen in Vlaanderen door hen aan te zetten mee te werken aan deze manifestatie. We vragen de heemkundige kringen die hiervoor interesse betonen zo snel mogelijk contact op te nemen met de plaatselijke Davidsfonds afdeling, of bij ontstentenis hiervan, met het Nationaal Secretariaat van het Davidsfonds te Leuven, waar alle informatie en promotiemateriaal kan worden bekomen. In ieder geval bevelen wij de deelname aan deze nationale manifestatie ten zeerste aan. Wie vooraf meer inlichtingen betreffende dit project wenst te krijgen, kan contact opnemen met ons secretariaat: Heemkunde Vlaanderen vzw, Kerkstraat 17, 2970 's-Gravenwezel, tel.: 03/658.90.34, fax: 03/685.59.30, e-mail: info@heemkunde-vlaanderen.be, website: www.heemkunde-vlaanderen.be.

Organiseert u soms activiteiten rond historische onderwerpen?

Jaarlijks organiseren archieven, geschied- en heemkundige kringen, musea, universiteiten en andere organisaties duizenden activiteiten rond historische onderwerpen: **rondleidingen, films, lezingen, bezoeken, tentoonstellingen...** Alleen al bij het Davidsfonds zijn meer dan 2.000 van de 10.000 culturele initiatieven per jaar geschiedenisactiviteiten.

U ziet een grote, gratis promotiecampagne rond die activiteit wel zitten?

Dan is er goed nieuws voor u. Op dinsdag 23 maart 2004 is er de (tweede) Nacht van de Geschiedenis. De Nacht van de Geschiedenis wil één keer per jaar op één avond alle krachten bundelen om het ruime publiek te laten kennismaken met het gevarieerde aanbod. “**Geschiedenis is niet saai**”, is de boodschap. Een sterke, wetenschappelijk verantwoorde inhoud wordt ook op een boeiende en verfrissende manier gepresenteerd. Debatten, nocturnes, evocaties, nocturnes met fakkellicht en muziek zorgen ervoor dat niet alleen de titel van deze avond prikkelend is.

Initiatiefnemer Davidsfonds neemt uw activiteit rond geschiedenis gratis op in een **nationale promotieactie** met mooie kleurenfolders en affiches. Een goed **uitgekiende perscampagne** geeft het project grote ruchtbaarheid in

de schrijvende pers, op radio en televisie. Aankondigingen in tijdschriften, op websites, nieuwsbrieven... zorgen ervoor dat de *Nacht van de Geschiedenis* een opgemerkt evenement is bij **duizenden mensen met belangstelling voor geschiedenis**. Via mailings worden bibliotheken, culturele centra, musea, toeristische diensten, scholen, verenigingen... geïnformeerd.

Sprekende cijfers

Op dinsdag 25 maart 2003 vond de eerste *Nacht van de Geschiedenis* plaats. Er waren meer dan **120 verschillende activiteiten** rond geschiedenis op evenveel plaatsen in Vlaanderen. Van Koksijde tot Kinrooi. Van archeologische vondsten over Neanderthalers in onze streken tot het huidige conflict tussen Israëli's en Palestijnen in het Midden-Oosten. Rondleidingen, films, lezingen, bezoeken, tentoonstellingen...

Gemiddeld namen er meer dan 80 mensen deel per activiteit. In het totaal waren er dus ongeveer **10.000 deelnemers** voor de eerste *Nacht van de Geschiedenis* op alle plaatsen samen. Echte uitschieters waren evocaties, exclusieve bezoeken, rondleidingen in musea en monumenten... met soms 400 deelnemers voor één activiteit. Lezingen over ‘zwaardere’ onderwerpen trokken meestal enkele tientallen deelnemers, maar droegen natuurlijk ook bij tot het gevarieerde aanbod.

Hoe kan u (mee) de *Nacht van de Geschiedenis* organiseren?

In overleg met de plaatselijke Davidsfonds afdeling plant u een zeer goede, originele, creatieve activiteit rond geschiedenis op de eerste dinsdag van de lente, 23 maart 2004. Samen met de plaatselijke Davidsfonds afdeling bepaalt u zelf het onderwerp, de plaats, de deelnemingsformule en prijs... Organisatorisch en financieel is het plaatselijke niveau verantwoordelijk zoals voor alle andere eigen activiteiten.

Heel wat mensen denken dat geschiedenisactiviteiten saai zijn. Probeer een **inhoudelijk oerdegelijk** programma met **nieuwe of exclusieve informatie** dan ook **boeiend en eigentijds** te presenteren.

- Speel in op het mysterieuze, soms zelfs ietwat griezelige karakter van de nacht. Stippel een wandeling uit (met fakkels?!) langs huizen, cafés, kerken, kerkhoven, rechtbanken, antiekwinkels of andere verrassende plaatsen. Laat goede gidsen en/of bekende inwoners op die locaties vertellen over historische gebeurtenissen.
- Werk samen met archieven en bibliotheken, musea (inhoudelijk), maar ook met plaatselijke muziek- of toneelverenigingen die de geschiedenis bijna letterlijk weer tot leven brengen.
- Beeldmateriaal, een minstreel, historische klederdicht... kunnen een dynamische sfeer scheppen bij meer "klassieke" lezingen, tentoonstellingen...
- Vergeet ook de kinderen en de jongeren niet.

Via de plaatselijke Davidsfonds afdeling bezorgt u het Nationaal Secretariaat van het Davidsfonds (Blijde-Inkomststraat 79-81, 3000 Leuven, tel. 016/310.600, fax 016/310.608, geschiedenis@davidsfonds.be, www.davidsfonds.be) van het Davidsfonds alle noodzakelijke informatie over uw activiteit voor de *Nacht van de Geschiedenis* vóór vrijdag 14 november 2003.

- Soort activiteit (rondleiding, film, lezing, bezoek, tentoonstelling, andere...)
- Juiste titel van de activiteit
- Voornaam en naam uitvoerder (indien van toepassing)
- Eventuele verdere toelichting
- Exacte benaming van de locatie waar de activiteit plaatsvindt (zaal, museum...)
- Straat en nummer van de locatie waar de activiteit plaatsvindt
- Postcode van de gemeente waar de activiteit plaatsvindt
- Naam van de gemeente waar de activiteit plaatsvindt
- Aanvangsuur
- Deelnemingsprijs
- Vooraf inschrijven noodzakelijk?

Samen met de plaatselijke Davidsfonds afdeling zorgt u voor:

- een vlekkeloos georganiseerde, originele, exclusieve activiteit rond geschiedenis op dinsdagavond 23 maart 2004
- bekendmaking in de gemeente via de plaatselijke promotiekanalen
- alle praktische informatie over de activiteit die vóór vrijdag 14 november 2003 naar het Davidsfonds wordt verstuurd.

Het Nationaal Secretariaat van het Davidsfonds belooft u:

- gratis promotiebrochures en affiches (beschikbaar vanaf 15 januari 2004)
- aankondiging van de activiteiten in het kader van de *Nacht van de Geschiedenis* via Omtrent (65.000 ex.), de nieuwsbrief Clio (20.000 ex.), www.davidsfonds.be...
- nationale persaandacht door de verspreiding van persberichten, mediasponsoring...

Jeroen Sleurs, stafmedewerker Geschiedenis
 Davidsfonds vzw
 Blijde-Inkomststraat 79-81
 3000 Leuven
 tel. 016/310.600; fax 016/310.608
jeroen.sleurs@davidsfonds.be
www.davidsfonds.be

Initiatie archiefkunde aan de Bibliotheekschool Gent

Door de enorme toename van informatie en communicatie worden archieven voor nieuwe uitdagingen gesteld en worden hun taken steeds uitgebreider. De inrichting en het onderhoud van het archiefdepot, de materiële verzorging, het beschrijven en inventariseren van archiefstukken dienen aan hoge eisen te voldoen. Ook een klantgerichte dienstverlening en optimale informatieverstrekking zijn een vereiste in het archief- en dynamisch documentbeheer. In de opleiding "Initiatie archiefkunde" worden basiskennis en -vaardigheden aangereikt om als archiefmedewerker taken te kunnen verrichten op het gebied van materiële zorg, depotbeheer en dienstverlening.

Deze opleiding richt zich tot al wie belangstelling heeft om te functioneren in het archiefbeheer en het dynamisch documentenbeheer of tot wie reeds een taak vervult in het Vlaamse archiefwezen maar nog geen adequate scholing heeft gevolgd. Tewerkstelling kan in een particuliere archiefdienst, in een archiefdienst van de overheid of in een archief- en documentatiecentrum.

Deze basisopleiding start met een overzicht van het archieflandschap in Vlaanderen en Brussel en een introductie in vakbeginselen, terminologie, deontologie, wetgeving en kwaliteitszorg (= leereenheid A1). Vervolgens komt het technisch archiefwerk aan bod: depotbeheer, schonen, overdrachten, ordeningsplan, bewaar- en vernietigingslijsten toepassen, inventariseren en beschrijven van archief- en documentair materiaal en informatietechnologie (= leereenheid A2). Veel aandacht gaat uit naar de materiële zorg met name kennis van informatiedragers, factoren van verval, preservatie, rapportering van schade en schadeinventarisering, inrichting en onderhoud van archiefdepots en preservatiebeleid (= leereenheid B1). Het geheel sluit af met lessen over de dienstverlening: inlichtingenwerk, gebruik van werkinstrumenten, omgang met publiek, reproductie- en inzage-recht (= leereenheid B2).

De opleiding is gestructureerd in twee modules en omvat in totaal 200 uur. Iedere module bestrijkt een semester. Nadat beide modules met goed resultaat zijn gevolgd, verkrijgt de cursist het CERTIFICAAT van deze opleiding. De kennis en vaardigheden worden op een zo praktisch mogelijke wijze aangebracht. Er zijn studiebezoeken voorzien en de lessen gaan meestal door in de archieven zelf waar de cursist onmiddellijk de verkregen kennis in praktijk kan omzetten.

De lessen gaan tijdens het schooljaar 2003-2004 door op zaterdag telkens van 9u tot 12u30 en 13u tot 16u30.

De lessen starten op zaterdag 06 september 2003.

Meer inlichtingen bij de Bibliotheekschool, Antwerpsesteenweg 573, 9040 Gent;

tel.: 09/228.89.72; e-mail: bibschool@vspw.be;

web: <http://www.bibliotheekschool.be>

opgelet ! nieuw adres vanaf 18 augustus 2003 : Edgard Tinelstraat 92, 9040 Gent

Informatiedagen:

zaterdag 07 juni om 10u

dinsdag 26 augustus 2003 om 15u en 18u (in onze nieuwe lokatie!)

Al doende leert men. Leertijd en Ambacht in het Ancien Régime (1500-1800)

Stedelijk Onderwijsmuseum, G. de Stuersstraat 6a, 8900 Ieper

21 maart – 23 november 2003

Open elke dag, uitgez. maandag, van 10 tot 12u30 en van 14 tot 18 u.

Deze tentoonstelling handelt over leertijd in het Ancien Régime. Dat wil zeggen dat het geen makkelijke tentoonstelling was om te maken. De leertijd maakt immers deel uit van het dagelijks leven en over het dagelijks leven in het verleden zijn we sowieso vrij slecht gedocumenteerd. Buitengewone gebeurtenissen: *die* worden vastgelegd, maar het gewone, normale, dagdagelijkse zelden. Het maken van deze tentoonstelling werd dus een boeiende zoektocht naar beelden die het verhaal over de leertijd in het Ancien Régime konden illustreren.

En dat verhaal zelf over die leertijd werd ons geleverd door Bert de Munck van de Vrije Universiteit Brussel. Bert promoveerde onlangs op dit thema en het is in nauwe samenwerking met hem dat de tentoonstelling en de bijhorende catalogus tot stand kwamen. Daarmee bestendigt het Stedelijk Onderwijsmuseum haar traditie om voor de tijdelijke tentoonstellingen nauw aan te sluiten bij nieuw en vernieuwend historisch onderzoek en de resultaten van dat onderzoek aan een breed publiek kenbaar te maken.

Hoe hebben we getracht dat te doen? In de instap, de inleiding schetsen we de oorsprong van de leertijd in de middeleeuwen. We tonen hier onder meer het oudst bekende leercontract uit onze gewesten en enkele unieke voorwerpen uit de site van de Verdrongen Weide: tal van werktuigen van voor 1383 die de praktijk op de werkvloer in de middeleeuwen illustreren. U zult versteld staan hoe weinig sommige voorwerpen veranderd zijn.

In het tweede onderdeel bevestigen we de clichés: hoe werd het beeld van leerling en meester ingebeeld en uitgebeeld in de 19de en de 20ste eeuw. De vaak nog steeds heersende ideeën die toen ingang vonden, komen hier aan bod: de

leerling die opklimt tot gezel en dan na het volbrengen van een meesterproef meester wordt, de immer uitstekende en vaderlijke relatie tussen meester en leerling, maar ook de ambachtsgilden als verstarde instellingen die de economische en technologische vooruitgang tegenhielden. Dat illustreren we aan de hand van wandplaten en handboeken uit het geschiedenisonderwijs, maar ook door bijvoorbeeld het ontwerp voor het glasraam van de Ieperse schepenkamer uit 1863 en het erediploma dat het Ieperse historische genootschap een jaar later aan Victor Hugo schonk en waarop een wever met zijn gezel en zijn leerling afgebeeld staat.

In de derde sectie van de tentoonstelling maken we kennis met het publiek beeld dat de ambachtsgilden van zichzelf ophingen. De ambachten waren immers de instellingen bij uitstek die voor de organisatie van de leertijd instonden. Zij maten zichzelf een zeker prestige aan door het gebruik van een wapenschild, door het bouwen van prestigieuze gildenhuisen, zoals we er hier in Ieper ook hebben en door mee op te stappen in processies. Opvallend: alleen de meesters komen aan bod. Voor gezellen en leerjongens is er in het openbaar geen plaats weggelegd. Voor dit onderdeel over het beeld van de ambachten leende het nog bestaande Brugse bakkersambacht haar kostbaar vaandel uit, beschilderd door de bekende kunstschilder Garemijn.

Vervolgens hebben we het over de mogelijke keuzes van een leerjongen: in sommige ambachten duurde de leertijd lang, in andere niet. Werd er een meesterproef vereist of niet? Hoeveel moest er betaald worden aan de meester? Allemaal zaken die een rol speelden bij de studiekeuze van een toekomstige ambachtsman. We tonen hier dan ook heel wat afbeeldingen van mogelijke beroepskeuzes. Bovendien bestonden er enkele alternatieven voor het leren en werken binnen een ambacht: naar zee trekken, op het platteland gaan werken, of tewerkstelling in een nieuwe productievorm zoals de manufactuur – de voorloper van de fabriek.

Het vijfde deel van onze expo probeert wat te onthullen over het dagelijks leven van de leerjongen. Sommige leerjongens veranderden nogal wat van meester én van beroep, anderen liepen weg. Mishandeling en vechtpartijen op de werkvloer kwamen wel eens voor. Een fascinerend inzicht in de heersende ideologie rond wat een goede en een slechte leerling is, biedt ons de twaalfdelige prentenreeks *Inurstry and Idleness* van de beroemde Engelse kunstschilder en graveur William Hogarth. Daarin volgen we de modelcarrières van de vlijtige leerling Francis Goodchild en de luie leerling Tom Idle.

Het ultieme doel van de leertijd was vaak, maar lang niet uitsluitend, het meesterschap. En dat meesterschap werd vaak, maar opnieuw niet uitsluitend, verkregen na het volbrengen van een meesterproef. We zijn er in geslaagd een achttal meesterproeven uit de periode 1602-1795 samen te brengen, afkomstig uit tal van collecties. Hierbij zijn er proefsloten, miniatuurmeubeltjes, een ingenieuze torenconstructie en een kalligrafisch meesterwerkje van een Brugse ornamentschilder. Centraal hangt een 19de-eeuwse historieschilderij van Felix de Vigne, in bruikleen van het Koninklijk Paleis, met de voorstelling van de presentatie van een meesterstuk. Alleen wie meester was, mocht ook meestermerken hanteren. Vandaar dat we hier ook Iepers tin en zilver tonen – maar omgekeerd – zodat de bezoeker de meestermerken aan de onderzijde kan zien.

In de 18de eeuw komen er steeds meer alternatieven op voor het leren binnen het ambacht. In de kunstacademies bestaat het gros van de leerlingen uit ambachtlieden: metselaars, timmerlieden, edelsmeden en schrijnwerkers die er leren ontwerpen en aan wie onder meer “goede smaak” wordt bijgebracht. Enkele ronduit schitterende prijstekeningen uit de Brugse academie getuigen van hun meesterschap. Ook in de medische sector beweegt een en ander: in tal van steden worden medische colleges opgericht waarbij licentiaten in de medicijnen, die gestudeerd hebben aan de universiteit, de boventoon voeren ten nadele van praktijkgerichte ambachtlieden als de apothekers en de chirurgijns. Een fascinerend geval is de opleiding tot vroedvrouw waarvan de professionalisering in onze streken begonnen is met een lessenreeks die in 1775 in Ieper werd gehouden.

Het achtste en laatste deel van de tentoonstelling wil de bezoeker bijbrengen dat het leren op de werkvloer niet verdwenen is. Nog steeds sluiten jongeren een leerovereenkomst met een zelfstandige vakman om bij hem de praktijk te leren. Van het Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen kregen we tal van affiches en documenten, maar ook hedendaagse meesterproeven die getuigen van een springlevende traditie.

De leerjongen is het onderwerp – of lijdend voorwerp, zoals u wil – van deze tentoonstelling. Kinderen worden dan ook door de tentoonstelling geleid door de fictieve leerling-schrijnwerker Jozef die geboren is in 1750. Op het einde ontmoeten we kort even zijn hedendaags equivalent Seppe.

Tot slot, wil ik u wijzen op de catalogus van de tentoonstelling. Daarvoor werd samengewerkt met Uitgeverij Van de Wiele uit Brugge. In het boek vindt de lezer op een bevattelijke manier het resultaat van het onderzoek van Bert de Munck, dus grosso modo het scenario van onze tentoonstelling, alsook een beschrijving van alle tentoongestelde objecten. Meer dan 60 voorwerpen die hier te zien zijn, worden er in afgebeeld. Niet zonder belang is het feit dat het de allereerste keer is dat in ons taalgebied over dit onderwerp een boek wordt gepubliceerd.

De catalogus telt ruim 120 bladzijden, is overvloedig geïllustreerd en wordt aangeboden tegen de spotprijs van 20 euro. Te koop in het Stedelijk Onderwijsmuseum en in de betere boekhandel.

Dominiek Dendooven
Stedelijke Musea Ieper
Tel.: 057/ 239 450
Fax: 057/ 239 459
e-mail: Stedelijke.Musea@ieper.be

Volkscultuur op het web

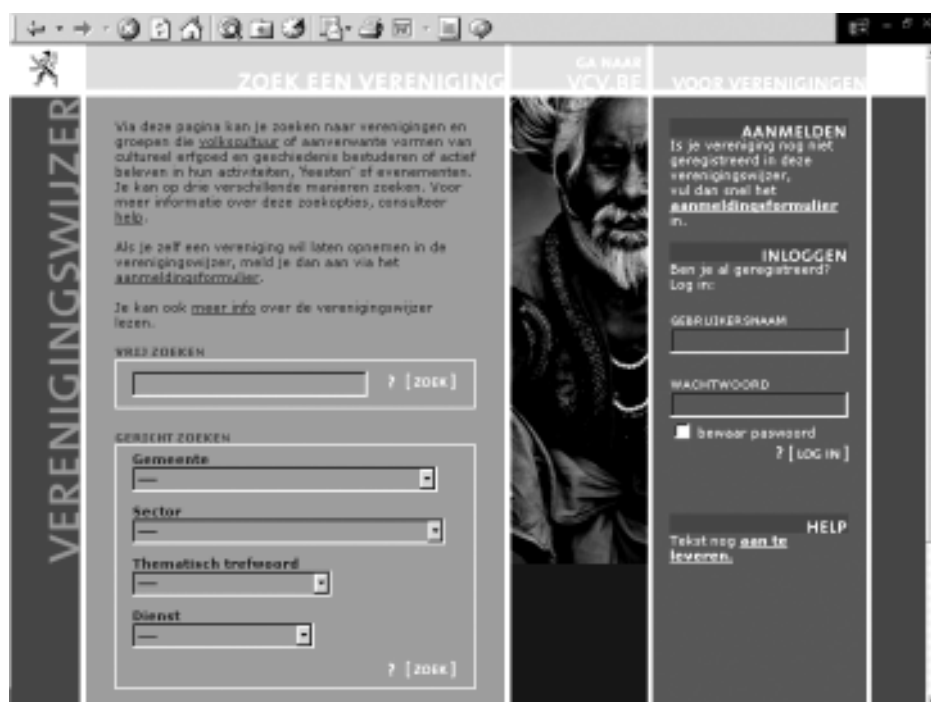
De verenigingswijzer voor erfgoed- en volkscultuurverenigingen

Jeroen Walterus, VCV

Het *Vlaams Centrum voor Volkscultuur* zal na de zomer van 2003 i.s.m. een aantal koepelorganisaties, waaronder *Heemkunde Vlaanderen vzw*, en met steun van de Vlaamse Gemeenschap een on line doorzoekbare webdatabank, 'de verenigingswijzer'¹, lanceren via www.erfgoedverenigingen.be. Deze 'gouden gids' van erfgoedverenigingen beoogt de coördinaten van zoveel mogelijk bovenlokale organisaties en lokale verenigingen in de sector volkscultuur en erfgoed te omvatten en voor het publiek aan te bieden.

Samen met uw vereniging houden honderden andere erfgoedverenigingen en duizenden vrijwilligers zich actief bezig met het opsporen, bewaren, bestuderen en ontsluiten van cultureel erfgoed in al zijn facetten. De dagelijkse inzet van deze verenigingen voor de zorg van het

cultureel erfgoed in hun gemeente of regio uit zich in een rijk pallet aan activiteiten: het uitgeven van een tijdschrift, de organisatie van lezingen, de inrichting van wandelingen, het onderhouden van een museum of een documentatiecentrum, en vele andere initiatieven die er mee voor zorgen dat ons erfgoed in Vlaanderen een toekomst heeft. Al deze initiatieven kunnen nog beter in beeld worden gebracht bij het grote publiek. Daarom heeft de Vlaamse Gemeenschap haar steun gegeven aan het Vlaams Centrum voor Volkscultuur om, in samenwerking met de koepelorganisaties in de sector, waaronder *Heemkunde Vlaanderen vzw*, de 'verenigingswijzer' te realiseren: een (web)gids van erfgoedverenigingen. Deze webgids zal eind augustus voor het brede publiek toegankelijk zijn op het internet via www.erfgoedverenigingen.be en zal ook in gedrukte vorm ter beschikking worden gesteld. Zo komt deze rijke verenigingssector (eindelijk) op het voorplan.

homepage van de verenigingswijzer

¹ Deze applicatie werd door Kunstmaan (www.kunstmaan.be) ontwikkeld i.s.m. het VCV.

Maar de verenigingswijzer is natuurlijk meer dan een 'gouden gids'. Deze databank wordt het werkinstrument bij uitstek waarmee het VCV de ganse sector permanent in beeld wenst te brengen, op basis van voortdurend geactualiseerde gegevens. De verenigingen zullen immers zelf hun gegevens kunnen beheren via een gebruiksvriendelijke intranetmodule, terwijl het VCV ook zelf acties zal ondernemen om de gegevens up-to-date te houden. De verenigingswijzer omvat diverse gegevens:

- adrescoördinaten: adres verantwoordelijke, vestigingsadres, contactadres;
- verenigingsinformatie: naam, statuut, rekeningnummer, lidmaatschapvoorwaarden, logo, enz.;
- periodieke publicaties: gegevens over de publicaties, de abonnementsvoorwaarden;
- werkgroepen: welke werkgroepen, omschrijving van hun activiteiten;
- gegevens over 'erfgoedzorg' en museale en documentaire collecties: adresgegevens, faciliteiten en openingsuren van het museum, het documentatiecentrum of het bezoekerscentrum of over ander patrimonium dat de vereniging beheert;
- thematische informatie: trefwoorden, sectorale categorie (vrij te kiezen).
- bijkomende informatie en beeldmateriaal: er kunnen foto's en documenten worden opgeladen naar het systeem, zodat de vereniging een fotoboek, of een elektronische folder kan aanbieden.

Bovendien kunnen de gegevens die u toelevert voor deze databank in de toekomst gekoppeld worden aan andere culturele databanken, zoals b.v. de 'erfgoedwijzer' (van de stedelijke 'erfgoedcellen' en Culturele Biografie), de databank van het Erfgoedweekend of het toekomstige Cultuurnet Vlaanderen, zodat dubbele invoer kan vermeden worden en u niet overvallen wordt met allerlei formulieren. Daarbij zal evenwel steeds gehandeld worden met respect voor de privacy en rekening houdend met de auteursrechten op het aangebrachte materiaal: u bepaalt zelf na de registratieprocedure wat er met de gegevens kan worden gedaan (door te geven of niet, onder welke voorwaarden).

De sector volkscultuur heeft er alle belang bij aansluiting te vinden bij de huidige ontwikkelingen op het vlak van communicatie via het internet als medium. Het internet wordt overigens reeds door heel wat instellingen en verenigingen in de sector gebruikt. Zo beschikken heel wat onder hen over een eigen, meestal statische, website, en dat is een goede zaak. Er bestaat evenwel geen eenvoudige en centrale toegang tot deze gegevens, geen 'portal' en lang niet alle instellingen en verenigingen beschikken over een eigen site. Het is onze bedoeling hieraan tegemoet te komen door:

- enerzijds via de verenigingswijzer die centrale toegang voor het grote publiek aan te bieden, waarbij zij uiteraard kunnen doorklikken naar de websites van de in de databank opgenomen verenigingen, wat een meerwaarde be-

Voorbeeld van een eerste pagina verenigingsfiche voor het publiek (v.b. VCV)

te kent voor al die websites. Zij zullen toegankelijker worden en zij zullen kunnen profiteren van de promotie die rond de erfgoedverenigingswijzer zal worden gevoerd;

- anderzijds zullen verenigingen die geen eigen website hebben ook hun 'elektronisch visitekaartje' kunnen krijgen op het internet.

Volgens ons is dit een noodzakelijk werkinstrument om volkscultuur en de sector van de erfgoedverenigingen meer zichtbaar te maken voor het grote publiek. Iedereen heeft dus belang bij samenwerking. Het VCV kan, dankzij de steun van de Vlaamse Gemeenschap, het platform aanbieden om dit te realiseren. Maar we willen meer. In het kader van een lopend project: "*studie en implementatie van een kennisweb voor de sector volkscultuur*", wordt de basis gelegd voor een 'kennisweb' voor de sector. Het project heeft de bedoeling in te spelen op de grote behoefte aan een interactief platform van kennisuitwisseling ter ontsluiting van de collectieve kennis die wordt ontwikkeld binnen (en buiten) de sector volkscultuur. Het is de bedoeling deze ter beschikking te stellen van de sector, van de wetenschappelijke onderzoeksweld en het ruime publiek. Zo wordt een krachtig instrument voor verder onderzoek en verdere interactie in de sector geboden en wordt bijgedragen tot de netwerkvorming in de sector.

Dit klinkt wellicht allemaal wat abstract, maar het betekent concreet dat er een verlengstukje op de verenigingswijzer wordt gebouwd, waarbij ook andere 'kennisgerichte' informatie kan worden aangeboden en uitgewisseld tussen verenigingen en andere gebruikers, zoals o.a.:

- informatie over projecten van de vereniging;
- expert- of interesseprofielen;
- documenten en discussies rond bepaalde thema's (via on line discussiefora);
- informatie rond activiteiten van de vereniging (u zal kalenderitems kunnen aanmelden voor opname in een on line activiteitenkalender);
- actueel nieuws over of relevant voor de sector.

Wat is hier het nut van, vraagt u zich misschien af? Concreet zal u kunnen op zoek gaan naar en in contact treden met collega's die bezig zijn met verwante thema's. U kan voorbeelden van projectwerking bekijken, u kan interessante documenten nalezen en reageren op de auteur ervan, u kan gaan discussiëren met collega's over een thema dat u aanbelangt. Kortom: u zal onder het motto 'nooit te oud om te leren', eventueel iets kunnen opsteken van het werk van andere verenigingen en collega's. Maar om van dit opzet een succes te maken, moet eerst de (erfgoed)verenigingswijzer op zich een succes worden.

Voorbeeld van een invulpagina voor de vereniging (fiche fotoboek, v.b. VCV)

Hoe te werk gaan om opgenomen te worden in de erfgoedverenigingswijzer?

De heemkundige sector krijgt de 'primeur' om als eerste te participeren in deze gids...een kans die jullie niet mogen missen! Binnenkort krijgt elke heemkundige vereniging een brief van het VCV en *Heemkunde Vlaanderen* vzw met alle nuttige informatie en een invulformulier, waarin u alle gegevens voor de webgids schriftelijk kan invullen. Maar u zal de gegevens ook on line via internet kunnen invullen. Op de homepage van de verenigingswijzer zal u met behulp van de in de brief afgedrukte gebruikersnaam en wachtwoord kunnen gebruik maken van de geregistreerde webtoegang tot de databank. Als geregistreerde gebruiker kan u dan de nodige informatie opgeven via de gebruiksvriendelijke on line invulformulieren. Bij de brief zal ook een handige brochure zitten die u door het on line registreren loodst.

Voor alle vragen kan u terecht bij:

Vlaams Centrum voor Volkscultuur: 02 – 243 17 30 of webmaster@vcv.be

Heemkunde Vlaanderen vzw: 03 – 658 90 34 of eva.vanhoye@heemkunde-vlaanderen.be

Tentoonstelling - Exposition – Ausstellung (03-10-2003 – 14-12-2003)

Aartshertog Leopold Willem van Oostenrijk, landvoogd van de Spaanse Nederlanden (1647-1656) en grootmeester van de Duitse Orde († 1662)

Archduke Leopold William of Austria, governor-general of the spanish Netherlands (1647-1656) and grand master of the Teutonic Order († 1662)

Erzherzog Leopold Wilhelm von Österreich, Statthalter der spanischen Niederlande (1647-1656) und Hochmeister des Deutschen Ordens († 1662)

L'archiduc Léopold-Guillaume d'Autriche, gouverneur-général des Pays-Bas espagnolles (1647-1656) et grand-maître de l'Ordre Teutonique († 1662)

In de Landcommanderij Alden Biesen, cultureel centrum van de Vlaams Gemeenschap, gaat in 2003 (03-10-2003 – 14-12-2003) een tentoonstelling door over Leopold Willem van Oostenrijk, waarin deze aartshertog belicht wordt als grootmeester van de Duitse Orde, als landvoogd van de Zuidelijke Nederlanden en als ongeëvenaard kunstverzamelaar en -mecenas. Een wetenschappelijke catalogus is voorzien. Er zullen diverse doeken met Leopold Willem als grootmeester geëxposeerd worden, onder meer een indrukwekkend ruiterportret, tekeningen van Erasmus Quellin, Abraham van Diepenbeeck en Pieter Thys, het bekende doek *de vogelschieting aan de kerk van de Zavel* door Pieter Snayers, een prachtige reliekkast in opdracht van Leopold Willem vervaardigd, werk van bekende schilders als Daniël Seghers, Caspar de Crayer, Cornelis Schut en zelfs Eugenio Caxes, pasticcii van David Teniers, handschriften met ingekleurde blazoenen, fraaie, vaak grote kopergravures en tal van publicaties aan de landvoogd opgedragen. Verder bv. ook een maquette van de kerk van Halle en een wandtapijt van Scherpenheuvel, waar Leopold Willem zo vaak een bezoek bracht. Bovendien zullen enkele stijkkamers ingericht worden, zoals het waterslot er uitgezien moet hebben ten tijde van de toenmalige landcommandeurs Huyn van Geleen en Bocholtz. De tentoonstelling is zonder meer een aanrader voor al wie cultuurhistorische belangstelling voor het verleden van ons land heeft.

Info: Lies Kerkhofs, directeur, Landcommanderij Alden Biesen, Kasteelstraat 6, B-3740 Bilzen - Marie-Louise Massotte (0032/(0)89/51.93.42) - jozef.mertens@skynet.be - An Somers (089-51 93 89)

HEEMDAG 2003

zaterdag 20 september

Bokrijk

Heiligen en volksgeloof

Geïnspireerd door de traditionele jaarlijkse landdag van het voormalige Verbond voor Heemkunde, vindt sinds 2002 jaarlijks de “heemdag” plaats. Deze heemkundige studie- en ontmoetingsdag, door Heemkunde Vlaanderen vzw telkens in een andere provincie georganiseerd, wordt in het teken van een specifiek heemkundig item geplaatst. Dit jaar is Limburg gastheer van de heemdag. Het thema voor 2003 is “Heiligen en volksgeloof”. Aan de hand van een tweetal lezingen door deskundigen en een themawandeling in het domein Bokrijk, krijgen de deelnemers boeiende informatie over heiligenverering, boerentheologie en volksgeloof. Als gevolg van onze almaar meer gesecculariseerde wereld, zijn heiligen haast helemaal uit ons dagelijks leven verdwenen. Maar op tal van publieke plaatsen blijven ze nog steeds aanwezig, niet alleen door hun afbeeldingen in de vorm van beelden of prenten, maar ook in namen van handelszaken, verenigingen, oude panden, straten, enz... Deze heemdag kan tevens een aanzet zijn tot een inventarisatie van een boeiende uiting van volksgeloof.

Aan het einde van deze dag worden traditioneel het Jozef Weyns- en het Joachim Beuckelaer-eremerk aan de laureaten uitgereikt.

Programma:

- 09.30 u. Onthaal met koffie in kasteel van Bokrijk
- 10.00 u. - Welkomstwoord door *Fons Dierickx*, voorzitter *Heemkunde Vlaanderen vzw*
- Toelichting thema door *Raymond Lambie*, voorzitter *Heemkunde Limburg vzw*
- 10.15 u. Lezing: “Heiligen en hun attributen” door *Jo Claes*, auteur van het boek “Sanctus”
- 11.00 u. Muzikaal intermezzo: *René Claesen*, *Limburgs troubadour*
- 11.10 u. Lezing: “Boerentheologie” door *Annick Boesmans*, *Conservator Openluchtmuseum Bokrijk*
- 11.50 u. Muzikaal intermezzo: *René Claesen*, *Limburgs troubadour*
- 12.00 u. Introductiefilm Openluchtmuseum Bokrijk
- 12.30 u. Middagmaal in restaurant Dennenhof
- 14.30 u. Geleide themawandeling in het domein Bokrijk
- 16.30 u. Slotzitting in het kasteel met uitreiking van het Jozef Weyns-eremerk en het Joachim Beuckelaer-eremerk en aansluitend receptie aangeboden door het provinciebestuur van Limburg

Presentatie: Eva Van Hoye, coördinator *Heemkunde Vlaanderen vzw*

Info en inschrijven bij Heemkunde Vlaanderen vzw

Kerkstraat 17, 2970 's-Gravenwezel

tel.: +32(0)3/658.90.34

fax: +32(0)3/685.59.30

e-mail: info@heemkunde-vlaanderen.be

